

GS brief aan Provinciale Staten

Provinciehuis
Postbus 90602
2509 LP Den Haag
T 070 - 441 66 11
www.zuid-holland.nl

Datum
24 oktober 2023

Ons kenmerk
PZH-2023-840945160
DOS-2015-0005387

Bijlagen
3

Aan Provinciale Staten

Onderwerp:

De publieke borging van de energievoorziening en de provinciale rol

Geachte Statenleden,

Op uw verzoek informeren wij u met deze brief over de stand van zaken met betrekking tot de borging van de publieke belangen in de energievoorziening en ontwikkelingen met betrekking tot de invulling van de rol van de provincie in de duurzame warmtevoorziening. Hiermee vult ons college een tweetal toezeggingen aan uw Staten in:

Op 8 maart 2023 is door gedeputeerde Potjer toegezegd (BE/T2023.003) om uw Staten per brief te informeren over de publieke borging van de provinciale energievoorziening naar aanleiding van de Motie 1197 over Zeggenschap over de provinciale energievoorziening (van Aelst, niet aangenomen).

Daarnaast is in mei 2023 aan uw Staten het boekje aangeboden met de geleerde lessen uit de 10 wijkwarmteprojecten van het ELENA-programma. Het ELENA-programma richt zich op de ondersteuning van gemeentelijke wijkwarmteprojecten in Zuid-Holland. Dhr. Lamers heeft hierop het verzoek ingediend om het boekje in een commissievergadering te bespreken. Daarbij is afgesproken dat GS een brief naar PS stuurt waarin de rol van de provincie in de warmtetransitie nader wordt toegelicht. Onze rolnemingen werken we momenteel verder uit. Een voorstel kunnen we naar verwachting na de jaarwisseling aan u voorleggen voor bespreking.

Ook is afgesproken om, op verzoek van de heer Oudshoorn, bij de bespreking ingekomen stuk nummer 17 te betrekken. Dit betreft de brief van GS over de verkenning naar een afwegingskader Koude voor de energietransitie.

Deze brief gaat niet in op de opwekking van energie.

Samenvatting

1. De provincie heeft een belang en een rol bij versnelling van de warmtetransitie. Onze rolnemingen werken we momenteel verder uit.
2. De energievoorziening door elektriciteits- en gasnetten is wettelijk vastgelegd en daarmee publiek geborgd, de levering komt door marktwerking tot stand.
3. De voorziene Wet collectieve warmtevoorziening regelt de prijsvorming voor warmte middels een kostprijs+-model en borgt een publiek meerderheidsaandeel in warmte-infrastructuur en warmtebedrijven.
4. Lokaal eigendom bij elektriciteitsopwekking met wind en zon vergroot de betrokkenheid bij de energietransitie.
5. De provincie heeft een actieve rol om te zorgen voor een rechtvaardige energietransitie: iedereen moet mee kunnen doen.
6. In het pMIEK worden vraag en aanbod van energiedragers gecoördineerd en cruciale regionale energieprojecten geïdentificeerd.
7. Regionale warmtesystemen worden in diverse regio's ontwikkeld en verschillen sterk in aard en organisatie.
8. De urgentie om naast de warmtevraag ook de koudevraag duurzaam in te vullen is hoog en mogelijkheden hiervoor worden onderzocht.

1. De provincie heeft een belang en een rol bij versnelling van de warmtetransitie

Van al het energieverbruik in de provincie is één-derde nodig voor de verwarming van gebouwen en kassen. In Zuid-Holland hebben we een groot potentieel aan warmtebronnen om deze energievraag te verduurzamen. Daarmee is er een groot belang bij deze transitie naar een aardgasvrije en klimaatneutrale energievoorziening én kunnen we veel bereiken met oplossingen binnen onze provincie. Met name gemeenten hebben een centrale regisserende rol die zij momenteel nog niet waar kunnen maken. De gemeenten noemen kosten en financiering, haalbaarheid en robuustheid en participatie en draagvlak als belangrijkste aandachtspunten bij de uitvoering van hun rol. Ook uit de appreciatie van de voortgangsrapportages van de RESsen en de duidingsbrief daarover (PZH-2023-839572994) die onlangs aan uw Staten zijn aangeboden blijkt dat er onvoldoende voortgang is met de warmtetransitie. Concreet zal de aanpak van besparing, de ontwikkeling van warmtebronnen en de aanleg van warmtenetten flink versneld moeten worden om per jaar van 5.000 naar zo'n 70.000 nieuwe aansluitingen op duurzame warmte te gaan.

Het niet of onvoldoende realiseren van deze versnelling zal leiden tot een onnodig hoge energierekening en vergaande elektrificatie van de warmtevoorziening met vergroting van de netcongestie op het elektriciteitsnet en ruimtelijke claims voor opwek tot gevolg. Groepen burgers en bedrijven lopen het risico dat voor hen geen duurzame en betaalbare warmte beschikbaar komt door gemaakte keuzes en schaarste.

Om te verduurzamen, onafhankelijker te worden in onze energievoorziening, de kosten zo laag mogelijk te houden en te zorgen dat iedereen mee kan doen heeft de provincie een groot belang bij versnelling en uitvoering van de warmtetransitie.

We geven onze rol vorm via het Coalitieakkoord en het Omgevingsbeleid door samenwerking, procesondersteuning, kennisontwikkeling en kennisdeling, toepassing van ruimtelijk instrumentarium, het stimuleren van innovatie en verkenning en ontsluiting van financiële fondsen. De provinciale rolneming is daarmee veelomvattender dan het bieden van financiële ondersteuning.

De provincie zoekt naar manieren waarop de transitie verder versterkt en optimaal ondersteund kan worden. Uit onze contacten met samenwerkingspartners blijkt dat de rol van de provincie als regisseur en coördinator in regionale processen wordt gewaardeerd. Voortzetting en intensivering op basis van regionaal maatwerk in verbinding met een duidelijke bestuurlijke visie op de warmtetransitie wordt hierbij meermalen benoemd.

De doorwerking van de publieke borging van de warmtevoorziening via de Wcw leidt momenteel tot processen om zowel op Rijksniveau als gemeentelijk de publieke rolneming gestalte te geven. Onder meer wordt gewerkt aan een landelijke entiteit die tot aan gemeentelijke projecten kan gaan participeren. Als provincie zullen we als natuurlijke schakel tussen Rijk en gemeenten onze rol hierop gaan aansluiten. Enkele provincies verkennen inmiddels de mogelijkheden om een entiteit op te richten voor deelname in warmtesystemen. Een voorbeeld is het Gelders Warmte Infra Bedrijf op initiatief van de provincie Gelderland, waarin de provincie een minderheidsbelang heeft genomen.

De invulling en uitbreiding van de provinciale rol ligt vooral bij de verdere uitbouw van de coördinerende rol en de ontwikkeling van een meer regisserende rol in regionale warmtesystemen in samenhang met de inzet op energiebesparing, doorontwikkeling van bronnen en warmte-opslagsystemen, doelgroepen zoals Maatschappelijk Vastgoed en VvE's, lokale initiatieven en een rechtvaardige energietransitie en verbinding met grote andere opgaven zoals nieuwbouw, klimaatadaptatie, circulair, stikstof en brede welvaart.

Doorontwikkeling van het provinciale Omgevingsbeleid kan een deel van de benodigde kaders bieden met sturing op de ontwikkeling en toepassing van warmtebronnen met het provinciale Afwegingskader Warmtekeuze, ruimtelijke inpassing van tracés van warmtetransportsystemen en warmteopslagsystemen door toepassing van het planMER instrument en toepassing van de provinciale Verordening op enkele van deze onderdelen.

Onze rolneming werken we momenteel verder uit. Een voorstel kunnen we naar verwachting na de jaarwisseling aan u voorleggen voor bespreking.

2. De energievoorziening door elektriciteits- en gasnetten is wettelijk vastgelegd en daarmee publiek geborgd, de levering komt door marktwerking tot stand.

Tot het einde van de 20^e eeuw was de gas- en elektriciteitsvoorziening volledig gereguleerd en in publieke handen. De eindlevering van energie aan gebouwen en bedrijven was in handen van regionale energiebedrijven zoals Energie Delfland, Midden Holland en Westland.

In de jaren '90 werd een proces gestart om de energievoorziening van elektriciteit en gas in Europa te liberaliseren en rond de eeuwwisseling in Europese Verordeningen en de Elektriciteitswet en Gaswet vast te leggen.

De voormalige energiebedrijven werden gesplitst waarbij het netbeheer (elektriciteits- en gasnetten)

in publieke handen is gebleven en de levering met aanverwante diensten door markwerking tot stand komt. De netbeheerders in Zuid-Holland zijn Stedin, Westland Infra en Alliander. Doordat het netbeheer in publieke handen is, wordt ook naar de overheid gekeken als netuitbreiding en -versterking extra financiering vereist. Gezien het belang van goed functionerende energienetten zijn wij met het Rijk en andere overheden continu over de extra financiering in gesprek waarbij een provinciale rol als aandeelhouder niet voor de hand ligt.

De elektriciteits- en gasvoorziening is Europees via hoogspanningsnetten en -leidingen verbonden waarbij de productie- en invoedingslocaties, via contracten, zorgen voor een Europese balans van vraag en aanbod.

Het handhaven van de balans in Europa is de verantwoordelijkheid van de Europees samenwerkende beheerders van de transportnetten (TSO's, Transmission System Operators, voor Nederland Gasunie en TenneT). In de lagere netdelen zorgen de regionale netbeheerders voor deze balans. De balanshandhaving wordt via energieprogramma's opgelegd aan energieleveranciers die gebruik maken van deze infrastructuur.

3. De voorziene Wet collectieve warmtevoorziening regelt de prijsvorming voor warmte middels een kostprijs-plus-model en borgt een publiek meerderheidsaandeel in warmte-infrastructuur en warmtebedrijven.

De warmtevoorziening was, in tegenstelling tot gas en elektriciteit, lange tijd niet gereguleerd. Feitelijk hield dit in dat eenieder zich kon bezighouden met productie, transport, distributie en levering van warmte.

Begin deze eeuw ontstond toenemende politieke aandacht voor de regulering van de warmtevoorziening. In 2009 werd na een langjarig politiek proces het wetsvoorstel Warmtewet aangenomen. De huidige Warmtewet trad in 2011 in werking. In hoofdzaak betreft deze wet de introductie van consumentenbescherming bij de prijsvorming en de levering van warmte met een toezichhoudende rol van de ACM. De prijsvorming is gekoppeld aan het NMDA (niet meer dan anders) principe. Feitelijk werd de warmteprijs gekoppeld aan de gasprijs met de gedachte dat eindgebruikers voor warmte niet meer gingen betalen dan de (toen nog lage) gasprijs.

Het grootverbruik en de opwekking van warmte vielen buiten de werking van de wet en productie, transport en levering van warmte werd beperkt gereguleerd. Dit houdt in dat deze activiteiten een vrij domein zijn voor partijen om op te pakken, mits wordt voldaan aan de wettelijke bepalingen. In de praktijk is er een veelheid aan organisatievormen ontstaan van private en publieke partijen en samenwerkingen die de huidige warmtevoorziening vormgeven binnen de huidige Warmtewet.

In 2019 is een proces gestart om de Warmtewet te herzien met een nieuwe naam: de Wet collectieve warmtevoorziening (Wcw).

Onder meer richt dit voorstel zich op een andere prijsregulering. Naar het model van het netbeheer van elektriciteit en gas introduceert het wetsvoorstel de 'kostprijs-plus' regulering van de volledig warmtevoorziening (feitelijk alle te factureren kosten die nodig zijn) met toezicht door de ACM. Recent adviseerde de ACM aanvullend op de kostprijs-plus regulering een prijsplafond aangezien de kostprijs niet uitsluit dat de tarieven hoog worden.

Een andere wezenlijke wijziging betreft de regulering van het transport en de distributie. Net als voor gas en elektriciteit wordt voor warmte voorgesteld het 'netbeheer' van de warmtevoorziening volledig in publieke handen te geven. Hiermee zal de warmtevoorziening uit reguleringsoogpunt meer gaan lijken op de regulering van gas en elektriciteit, maar er zijn ook verschillen. Zo vereist het wetsvoorstel de vorming van integrale warmtebedrijven waarvan het meerderheidsaandeel in publieke handen is¹. Een belangrijk verschil is bovendien dat voor warmte een veel bredere publieke invulling mogelijk wordt dan voor gas en elektriciteit. Iedere publieke partij is het in feite toegestaan om het netbeheer van warmte en het meerderheidsaandeel in warmtebedrijven op te pakken, mits voldaan wordt aan de overige vereisten in de wet. Aandelen van gemeenten en provincies kunnen op deze wijze getrap onderdeelt worden van warmtenetten en warmtebedrijven.

Voor warmte worden – in tegenstelling tot elektriciteit en gas – ook 'warmtegemeenschappen' erkend als entiteit om warmtekavels te ontwikkelen en warmtebedrijven op te richten waarbij de warmtevoorziening lokaal vorm kan krijgen. De positie van 'warmtegemeenschappen' wordt voor de Wcw gelijkwaardig aan publieke posities.

De netbeheerders voor gas en elektriciteit zijn in het wetsontwerp uitgesloten van de publieke rol voor warmte. De infra- en netwerkbedrijven zoals Juva, Firan en NetVerder worden wel erkend als publieke partij in warmtenetwerken.

Momenteel wordt het wetsvoorstel Wcw afgerond en in procedure gebracht bij de RvS en de Tweede Kamer. De beoogde inwerkingtreding is op 1 januari 2025.

4. Lokaal eigendom bij elektriciteitsopwekking met wind en zon vergroot de betrokkenheid bij de energietransitie.

Draagvlak en acceptatie dragen bij aan het realiseren van de doelen uit het klimaatakkoord. Om dit te vergroten zetten we in op participatie en lokaal eigendom.

Er zijn een aantal motieven voor lokaal eigendom. Ten eerste zorgt het voor zeggenschap van de omgeving in verschillende fases van energieprojecten, van planvorming tot exploitatie. Lokale ondernemers, bewoners(collectieven) en publieke partijen worden onderdeel van lokale afwegingen en keuzes in energieprojecten ten aanzien van bijvoorbeeld landschappelijke inpassing, duurzaamheid, betaalbaarheid en organisatievorm. Ten tweede draagt het bij aan een evenwichtige verdeling van lusten en lasten, en de mogelijkheid om revenuen in én voor de omgeving in te zetten. Ten derde worden lokaal vraag, opslag en aanbod van energie aan elkaar gekoppeld waarmee het grotere energiesysteem wordt ontlast. We zien de eerste bedrijventerreinen en lokale initiatieven plannen maken voor zogeheten energiehub's of energiegemeenschappen, zoals het local4local project van Energie Samen. Lokaal eigendom is dan belangrijk om de verschillende bouwstenen van een lokaal energiesysteem op elkaar te kunnen afstemmen.

¹ Met de opname van dit vereiste in het wetsontwerp wordt invulling gegeven aan de strekking van het door het college overgenomen Amendement 657 (2019) 'Warmtenet in publieke handen' bij de behandeling van voordracht 7153 'Vaststelling bestuursovereenkomst LoO' gericht op het borgen van het publieke belang van warmte(transport)netten

Het Klimaatakkoord bevat het streven van 50% lokaal eigendom bij een grootschalig zonne- of windpark. Er zijn geen landelijke afspraken over de invulling. Het Rijk laat het lokaal bevoegd gezag beleid maken om daar uitvoering aan te geven. Door het gebrek aan nationaal beleid en instrumenten om te sturen op lokaal eigendom heeft slechts een aantal gemeenten al beleidskaders vastgesteld voor het faciliteren van lokaal eigendom.

In de module Energietransitie die eind 2022 is vastgesteld door Provinciale Staten is een nieuwe beleidskeuze Lokaal eigendom opgenomen. Met deze beleidskeuze hebben we vastgelegd dat wij streven naar minimaal 50% lokaal eigendom van grootschalige zon- en windprojecten, dat wij onder lokaal eigendom verstaan dat de omgeving mede-eigenaar is met zeggenschap over een energieproject in de ontwikkel-, bouw- en exploitatiefase, dat hiernaast andere vormen van financiële participatie ingezet kunnen worden (financiële deelneming, omgevingsfonds, omwonendenregeling) en dat wij de initiatiefnemer vragen een passend traject van communicatie en participatie te organiseren. Bij een vergunningaanvraag wordt verslag gedaan welk aanbod voor lokaal eigendom en financiële participatie is gedaan.

De provincie ondersteunt en stimuleert lokale initiatieven met bijvoorbeeld de subsidieregeling Lokale initiatieven Energietransitie en de opdracht voor het projectbureau Energie Samen Zuid-Holland voor de professionalisering van de sector. Er zijn bijna 100 energiecoöperaties actief in de provincie, die steeds meer energieprojecten realiseren en daarmee lokaal eigendom kunnen invullen (Lokale energie monitor 2022 Zuid-Holland).

5. De provincie heeft een actieve rol om te zorgen voor een rechtvaardige energietransitie: iedereen moet mee kunnen doen.

Huishoudens met een laag inkomen hebben vaak te maken met hoge energiekosten én zijn vaak minder betrokken bij de energietransitie. Ook deze huishoudens worden tot achter de voordeur geconfronteerd met de energietransitie. De provincie heeft daarom een belang bij een rechtvaardige energietransitie zodat iedereen mee kan doen waarbij lasten en lusten evenwichtig worden verdeeld.

Er kunnen juist kosten bespaard worden waarbij gerichte en extra inzet nodig is om de energietransitie, zeker voor deze huishoudens, toegankelijk te maken onder andere door nauwe samenwerking met lokale sleutelfiguren, het benutten van lokale structuren en initiatieven en verbinding met de gemeenten en het Rijk.

Hierin pakt de provincie een stevige rol. We organiseren continue kennisuitwisseling, met bijvoorbeeld een meerjarige community of practice inclusieve energietransitie met 9 gemeenten en haar lokale partners, met een doe- en leerkring met gemeenten over de aanpak van energiearmoede en kennissessies.

De deelname van de provincie aan het landelijk onderzoeksprogramma energiearmoede heeft geleid tot kennis, inzicht en oplossingsrichtingen en een grotere betrokkenheid van de ministeries BZK, EZK, en SZW daarbij. We ondersteunen voorbeelden uit de praktijk zoals de Energiehulp (hulp bij

energiebesparing voor meest behoeftige huishouders) en Wijk Energie Werkt (organiseren van lokale werkgelegenheid in de wijk).

Tot slot worden in de nieuwe provinciale subsidieregeling voor lokale initiatieven aanvragers gestimuleerd om aandacht te geven aan toegankelijkheid en inclusiviteit van hun activiteiten.

Begin 2024 komt een evaluatie beschikbaar van de eerste fase van het provinciale programma “Naar een inclusieve energietransitie” dat gelopen heeft van 2021 tot en met 2023.

6. In het pMIEK worden vraag en aanbod van energiedragers gecoördineerd en cruciale regionale energieprojecten geïdentificeerd.

Het energiesysteem is de basis voor grote maatschappelijke opgaven en ambities binnen de provincie. Het energiesysteem omvat de energievraag van alle sectoren, het aanbod van alle bronnen en het bij elkaar brengen van vraag en aanbod in de ruimte (infrastructuur), tijd (opslag) en vorm (conversie). Binnen het energiesysteem hangen deze onderdelen sterk samen. Het provinciaal Meerjarenprogramma Infrastructuur Energie & Klimaat (pMIEK) richt zich op de benodigde ontwikkeling van energiedragers en energie-infrastructuur in onderlinge samenhang met aandacht voor de ruimtelijke effecten. De combinatie van snel toenemende elektrificatie (o.a. elektrisch vervoer, warmtepompen, zonnepanelen, windturbines) enerzijds en de mogelijkheden voor warmtesystemen in Zuid-Holland anderzijds, vraagt om een integrale blik op de systeemontwikkeling.

Nu al leidt de energietransitie op sommige plekken in Zuid-Holland tot congestie op het elektriciteitsnet. Inzet op collectieve warmte binnen onze provincie wordt als belangrijk onderdeel gezien van de oplossing om netbelasting te vermijden en gebruik van andere toepassingen van elektriciteit meer ruimte te bieden. Warmtenetten verlichten de druk op het elektriciteitsnet en voorkomen hiermee overbelasting van het totale energiesysteem.

Binnen het pMIEK zijn daarom in totaal negen cruciale regionale warmteprojecten benoemd (in de regio's Rotterdam- Den Haag, Holland Rijnland, Oostland, Westland en Drechtsteden) met een maatschappelijk provinciaal belang om op korte termijn de definitieve keuze voor collectieve warmte te maken. Op dit moment worden deze projecten nader uitgewerkt. De ontwikkelingen in deze regio's zijn onder punt 6 beschreven.

Opvolging, uitwerking en monitoring van de pMIEK-projecten is bestuurlijk belegd in de Zuid-Hollandse Energieraad. In de Energieraad zitten naast bestuurlijke vertegenwoordiging van provincie en netbeheerders een aantal vertegenwoordigende wethouders.

7. Regionale warmtesystemen worden in diverse regio's ontwikkeld en verschillen sterk in aard en organisatie.

In de provincie zijn meerdere warmtesystemen en warmtenetten ontwikkeld en in ontwikkeling. In Leiden, Den Haag, Zoetermeer en Delft zijn stadswarmtenetten gerealiseerd met warmtelevering uit gasgestookte Warmte Kracht Centrales. Deze stadswarmtenetten worden voor het grootste deel beheerd door Vattenfall en Eneco. In de glastuinbouwsector zijn in de regio's Westland, Oostland en

Voorne Putten circa 15 geothermiebronnen met distributienetten ontwikkeld. Meerdere geothermiebronnen worden momenteel geboord en in gereedheid gebracht. De meeste zijn eigendom van glastuinbouwondernemingen en recent zijn bronnen ontwikkeld en in ontwikkeling door HVC, AgroEnergy (Eneco), Shell en Wayland. In diverse steden, waaronder Den Haag en Delft en in de regio Holland Rijnland worden geothermiebronnen voorbereid.

De regionale/bovenregionale ontwikkelingen op dit vlak concentreren zich met name in 4 regio's: het gebied rond het tracé van de WLQ(+), Holland Rijnland/Leidse regio, Westland, Oostland en Drechtsteden. Onderstaand zijn deze ontwikkelingen beknopt beschreven.

WLQ(+)

WarmtelinQ (WLQ) maakt CO₂-vrije verwarming van in totaal 170.000 woningequivalenten mogelijk en levert daarmee een forse bijdrage aan de warmtetransitie. Met WarmtelinQ wordt momenteel het tracé Vlaardingen-Den Haag gerealiseerd. Het tracé Rijswijk-Leiden (WLQ+) is momenteel in ontwikkeling. Het project wordt gerealiseerd door Gasunie en is daarmee volledig in publieke handen.

Om het volledige potentieel van restwarmte in de provincie te benutten zal dit project verder aangevuld en versterkt moeten worden.

Voor de aanleg van het tracé van Rijswijk naar Leiden van WarmtelinQ heeft de provincie een investeringssubsidie van €81 mln aan Gasunie beschikbaar gesteld en voor afspraken over het transport van duurzame (rest) warmte werd het convenant Warmtetransportnet Zuid-Holland in de Leidse regio gesloten.

Op verzoek van gemeenten en samenwerkingspartners draagt de provincie bij aan de ruimtelijke planvorming en -reservering voor bovenlokale warmte-infrastructuur. De ruimtelijke inpassing van het tracé Rijswijk-Leiden (WarmtelinQ+) met een MER en PIP wordt daarom momenteel door de provincie uitgevoerd.

Holland Rijnland / Leidse regio

In Holland Rijnland wordt gewerkt aan de ontwikkeling van een open regionaal energiesysteem ('ORES') dat de lokale warmtenetten op termijn met elkaar verbindt met als doel optimale inzet van de schaarse warmtebronnen voor de regio. Het systeem zal gevoed worden door zowel WarmtelinQ als door lokale warmtebronnen in de regio - zoals geothermie en aquathermie.

Inzet van de regio is om vooral Leiden en de gemeenten in de directe omgeving van de benodigde warmte te voorzien via restwarmte vanuit de regio Rotterdam (WarmtelinQ – via traject Rijswijk naar Leiden). Op 11 juli 2022 heeft Vattenfall een transportovereenkomst met WarmtelinQ afgesloten voor afname van warmte naar de bestaande netten in Leiden. De aanleg van WLQ+ start in 2025 en naar verwachting wordt de leiding in het najaar van 2027 in gebruik genomen.

Om de beschikbare warmte - via het ORES- zo optimaal mogelijk binnen de regio te kunnen verdelen, zijn bestuurlijke afspraken over beoogde governance-structuur nodig. Hier wordt momenteel aan gewerkt.

Met de aanlanding van WarmtelinQ in Leiden kan er een groot deel (circa 50.000 WEQ) worden voorzien van warmte, maar dit is nog lang niet genoeg. In de regio Noordwijk/ Katwijk is er behoorlijke potentie voor de ontwikkeling van geothermie. Het initiatief Aardwarmte Rijnland – een samenwerking van projectontwikkelaar D4, Shell en Firan- werkt aan de ontwikkeling van meerdere geothermiebronnen en een verbindend open warmtetransportnet voor levering van warmte aan de regio. Als alles volgens planning gaat, worden in de winter 2026-2027 de eerste gebouwen verwarmd uit het eerste geothermieput in Noordwijk.

Firan is de beoogde onafhankelijke en publieke warmtenetbeheerder voor het ORES. Dit is formeel nog niet verankerd. Dit geldt ook voor de governance van de (nieuwe) distributienetten, waarvoor nog een partij (publieke entiteit) toegewezen moet worden. De bestaande warmtenetten in Leiden en Oegstgeest zijn in eigendom van Vattenfall.

Westland

In Westland wordt er gewerkt aan een regiodekkend warmtenet, ook wel Warmte netwerk Westland (WnW) genoemd. De ambitie is om het WnW tot één integraal warmtesysteem in Westland te ontwikkelen waarmee de glastuinbouw, bedrijventerreinen en de gebouwde omgeving van duurzame warmte worden voorzien. Het netwerk zal initieel gevoed worden door reeds in exploitatie zijnde en nieuw te ontwikkelen geothermiebronnen in de regio. In 2023 zijn weer twee geothermiebronnen gerealiseerd. WnW is een samenwerkingsverband tussen Capturam (onderdeel van Juva Holding, publiek) en afval- en energiebedrijf HVC (publiek). WnW werkt intensief samen met gemeentes Westland en Midden-Delfland en met de warmtecoöperaties van glastuinbouwondernemers in het gebied. Deze laatste zijn verenigd in een voor deze ontwikkeling opgerichte werkmaatschappij, InfraCo. Naast de voeding met geothermiewarmte wordt er ook gestuurd op aantakking op WarmtelinQ van het WnW. Deze ambitie is vastgelegd in een convenant met het karakter van een intentieverklaring uit 2021. De provincie vervulde in dit convenant een coördinerende rol en heeft deze mede ondertekend.

Oostland

Met het Oostland wordt grofweg het gebied bedoeld van de gemeenten Pijnacker-Nootdorp, Lansingerland, Zuidplas en Waddinxveen. Deze gemeenten werken sinds een aantal jaren samen met de gemeente Zoetermeer en coöperaties van glastuinbouwondernemers in het gebied onder de naam Warmte Samenwerking Oostland aan de ontwikkeling van een regionaal warmtenet. De provincie heeft de WSO meermalen financieel ondersteund bij de organisatie en de uitvoering van verkenningen, direct en via de Greenport West-Holland.

Deze samenwerking heeft geleid tot het ontwerpen van een 'grand design' voor zo'n regionaal net, het benoemen en bepalen van volgorde van individuele tracés (projecten) binnen dit design, een verkenning naar de mogelijke governance en het aanwijzen van een beoogd beheerder van de infrastructuur. Ook lopen er gesprekken met Gasunie en Eneco (Agro Energy) over met name aansluiting op bronnen van warmte: de bestaande RoCa warmteleiding (Uniper-Duitse Staat) respectievelijk aansluiting op de WarmtelinQ (Gasunie-publiek) bij Delft. Dat laatste is reeds technisch voorbereid bij de aanleg van WLQ en over de intentie tot aansluiting is in 2021 een convenant ondertekend waarvoor de provincie heeft gecoördineerd en mede ondertekend. Ook wordt er aansluiting nagestreefd van de reeds bestaande en geprogrammeerde bronnen van geothermie in de regio.

In Oostland draait het om een mix van gebouwde omgeving en glastuinbouw en is optimalisatie tussen beide sectoren (combineren van afnamepatronen) een kans.

Het eerste geprogrammeerde project betreft een verbinding tussen de RoCa-leiding bij Bleiswijk en de glastuinbouw in de Zuidplaspolder. De WSO hoopt daarvoor in de eerste maanden van 2024 een business case gereed te hebben en een aanvraag te kunnen doen in het kader van de aangekondigde subsidieregeling voor warmte-infrastructuur in de glastuinbouw (afgekort WISGV) van LNV. Middelen hiervoor komen uit het Klimaatfonds.

Drechtsteden

De verwachting is dat in 2050 een flink deel (zo'n 45.000 tot 65.000 WEQ) van de woningen en gebouwen in Drechtsteden op een warmtenet aangesloten kan zijn. De regio werkt daarbij aan een regionaal warmtenet - zgn. 'Grand Design'- , waarbij de (toekomstige) warmtenetten in Dordrecht, Sliedrecht, Papendrecht en Hendrik-Ido Ambacht aan elkaar worden verbonden. Daarmee kunnen de beschikbare warmtebronnen, zoals restwarmte en geothermie, zo optimaal mogelijk worden ingezet.

Sinds 2018 loopt in het kader van de warmtetransitie een samenwerking tussen de gemeenten, HVC , woningcorporaties, STEDIN en provincie . Een belangrijke mijlpaal is de afgesloten samenwerkingsovereenkomst in juni 2021 tussen de zes woningcorporaties en HVC om binnen 5 jaar bijna 6.000 huurwoningen in de Drechtsteden aan te sluiten op een warmtenet.

Als volgende stap richting aardgasvrij in 2050 werken de vijf partijen nu aan een 'manifest' om gezamenlijk in te zetten op de benodigde opschaling van de warmtetransitie. Met als tussendoel de ambitie om in 2030 minimaal 25.000 WEQ op het warmtenet te hebben gerealiseerd.

De publieke borging van de warmtenetten in deze regio is met HVC goed verankerd. De ontwikkeling van de warmtebronnen en de uiteindelijke levering van warmte aan de eindgebruikers is - als integraal warmtebedrijf- eveneens in handen van HVC.

8. De urgentie om naast de warmtevraag ook de koudevraag duurzaam in te vullen is hoog en mogelijkheden hiervoor worden onderzocht.

De vraag naar koeling in gebouwen en woningen neemt fors toe door de klimaatverandering. Zo stijgt het aantal huishoudens met een airco snel. Dit kost steeds meer energie en is een van de veroorzakers van overbelasting van het elektriciteitsnet. De provincie heeft daarom het voortouw genomen en samen met diverse stakeholders verkend welke aspecten belangrijk zijn om mee te nemen in een nog op te stellen afwegingskader voor koude. U bent hierover begin maart geïnformeerd (zie bijlage).

De belangrijkste punten uit de verkenning zijn geland in een whitepaper "Duurzame warmte en Koude in de gebouwde omgeving". Op 21 juni jl. heeft de provincie het whitepaper aan minister De Jonge overhandigd, waarin de urgentie staat beschreven om te werken aan een afwegingskader warmte én koude.

Op wijkniveau betekent dat naast invulling van de warmtevraag ook gekeken moet worden op welke wijze de koudevraag duurzaam ingevuld kan worden. Gemeenten en stakeholders hebben hiervoor handvatten en richtlijnen nodig om mee te nemen in hun wijkaanpak. Het ministerie van Binnenlandse Zaken gaat hier nu mee aan de slag en bereid een vervolgonderzoek voor. Wij worden betrokken in dit vervolgproces.

Met deze brief hopen wij u voldoende geïnformeerd te hebben naar aanleiding van de toezeggingen.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland,
secretaris,

voorzitter,

drs. M.J.A. van Bijnen MBA

drs. J. Smit

Bijlagen

1. Boekje Lessons Learned Elena
2. GS brief aan PS Verkenning afwegingskader koude
3. Kaart regionale warmteprojecten